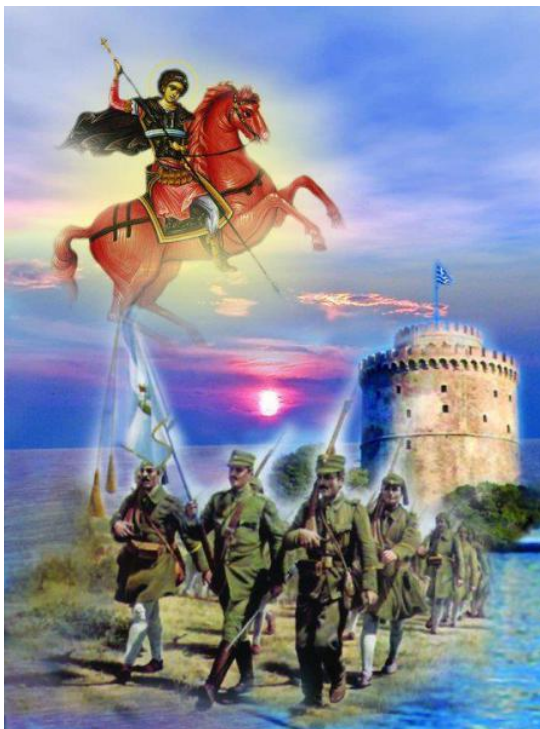
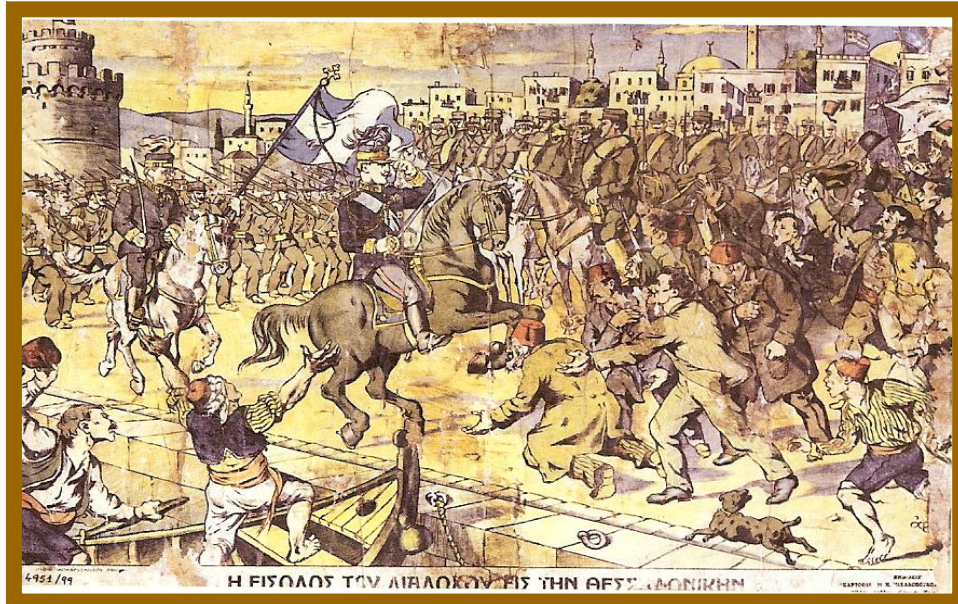


26 Οκτωβρίου 1912: 109 χρόνια από τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο και την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης από τους Οθωμανούς

Ευάγγελος Μαυρογόνατος



Η 26η Οκτωβρίου έχει διπλή σημασία για τη Θεσσαλονίκη, καθώς πρόκειται τόσο για τη γιορτή του Αγίου Δημητρίου, πολιούχου αγίου της πόλης, όσο και για την ημερομηνία απελευθέρωσής της κατά τη «Μεγάλη Εξόρμηση» του Πρώτου Βαλκανικού Πολέμου.

Η απελευθέρωση της πόλης, μετά από αιώνες τουρκοκρατίας, αποτελεί για πολλούς το αποκορύφωμα των Βαλκανικών Πολέμων: Η «νύμφη του Θερμαϊκού» διεκδικήθηκε τόσο από τον ελληνικό όσο και τον βουλγαρικό στρατό (που επεδίωκε την υλοποίηση της Μεγάλης Βουλγαρίας της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου).

Η πορεία προς τη Θεσσαλονίκη

Με τον ελληνικό στρατό και το πολεμικό ναυτικό αναδιοργανωμένα και έτοιμα για να ξεπλύνουν την αποτυχία του ατυχούς πολέμου το 1897 – και έχοντας στο μεσοδιάστημα λάβει χώρα η αντιπαράθεση με τους Βούλγαρους κομιτατζήδες κατά τον Μακεδονικό Αγώνα- η Ελλάδα εισήλθε στον πόλεμο στις 5 Οκτωβρίου του 1912, στο πλευρό των Βαλκανικών Συμμάχων, πρώτο εκ των οποίων είχε κηρύξει τον πόλεμο εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το Μαυροβούνιο, στις 23 Σεπτεμβρίου.

Με τον βουλγαρικό στρατό να επιχειρεί προς την ανατολική Θράκη και τον σερβικό προς Σκόπια και Μοναστήρι, το ελληνικό σχέδιο περιελάμβανε προέλαση προς Μακεδονία (με στόχο τη Θεσσαλονίκη) και Ήπειρο (με στόχο τα Γιάννενα).



Γιαννιτσών.

Τη θέση υπερασπιζόταν η 14η Μεραρχία Σερρών, συν δυνάμεις που είχαν υποχωρήσει από το Σαραντάπορο.

Στην ελληνική πλευρά τα πράγματα ήταν ιδιαίτερα πειστικά, καθώς είχε γίνει γνωστό πως ο βουλγαρικός στρατός κατευθύνονταν επίσης προς τη Θεσσαλονίκη. Ως εκ τούτου, αν και το επιτελείο δεν είχε επαρκείς πληροφορίες για τη σύνθεση και το μέγεθος της τουρκικής δύναμης, αποφασίστηκε η άμεση επίθεση, με 6 Μεραρχίες συν την Ταξιαρχία Ιπλικού και το απόσπασμα Ευζώνων Κωνσταντινούπολου.

Η επίθεση άρχισε στις 19 του μήνα, με τις 1η, 2η, 3η, 4η και 6η Μεραρχίες στον άξονα βόρεια της λίμνης και την 7η Μεραρχία, την Ταξιαρχία Ιπλικού και το απόσπασμα ευζώνων Κωνσταντινούπολου, στον άξονα νότια της λίμνης.

Το μεσημέρι η 6η Μεραρχία είχε φτάσει στις Αμπελιές, η 4η στον Μυλότοπο, η 1η και η 2η στην Καρυώτισσα και η 3η στο Μελίσσι.

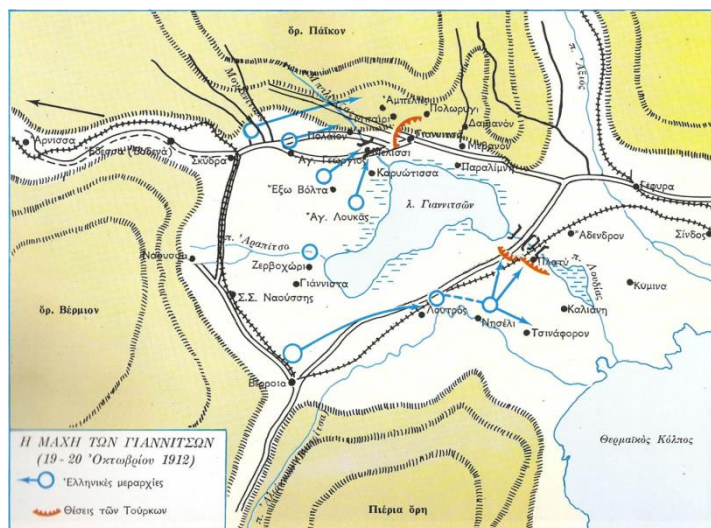
Ακολούθησε γενική επίθεση κατά των τουρκικών θέσεων, με αποτέλεσμα τη διάσπαση των εχθρικών γραμμών.

Οι ελληνικές δυνάμεις έφτασαν έξω από τα Γιαννιτσά, διακόπτοντας τις επιχειρήσεις για τη νύχτα και συνεχίζοντας το πρωί της 20ής.

Η τουρκική δύναμη άρχισε να συμπύκνεται, ωστόσο οι ελληνικές δυνάμεις δεν πρόλαβαν να περάσουν έγκαιρα τον Λουδία, με αποτέλεσμα το ασφαλές πέρασμα του Αξιού από τα υποχωρούντα οθωμανικά στρατεύματα.

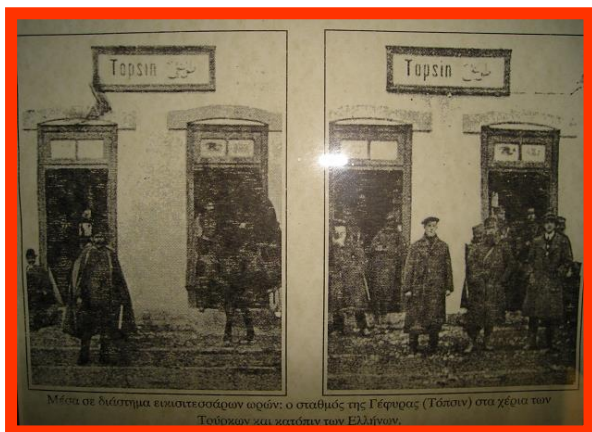
Η κρίσιμη μάχη για την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης δόθηκε στα Γιαννιτσά, στις 19 και 20 Οκτωβρίου.

Η τοποθεσία είχε επιλεγεί από τους Τούρκους αξιωματικούς ως τοποθεσία που ευνοούσε τη διεξαγωγή αμυντικής μάχης, καθώς είχε στα νότια τον Αξιό και στα πλευρά το Πάικο και τη λίμνη των



Η παράδοση της Θεσσαλονίκης

Ο ελληνικός στρατός ήταν πλέον κοντά στη Θεσσαλονίκη και η διαπραγμάτευση για την παράδοσή της άρχιζε:



Μετά σε διάστημα εβδομημεσίου ωρών, ο σταθμός της Γέφυρας (Τόψιν) στα χέρια των Τούρκων και αργότερα των Ελλήνων.

Στις 25 Οκτωβρίου, οι Ευρωπαίοι πρόξενοι της Θεσσαλονίκης και ο Τούρκος στρατηγός Σαδίκ αφίχθηκαν στο «ΤΟ-ΨΙΝ» σημερινό χωριό Γέφυρα Θεσσαλονίκης με αντιπροσωπεία Αξιωματικών των Τούρκων, στην έπαυλη Μουδιάνου όπου είχε εγκατασταθεί ο Διάδοχος Κωνσταντίνος με ο Επιτελείο του (σήμερα στεγάζεται το Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων), προτείνοντας την παράδοση υπό όρους – και συγκεκριμένα την απόσυρση

του τουρκικού στρατού, με όλο τον οπλισμό του, στο Καραμπουρνού.

Η πρόταση απορρίφθηκε από τον Κωνσταντίνο, αντιπροτείνοντας την παράδοση του αφοπλισμένου τουρκικού στρατού, με τους αξιωματικούς να διατηρούν τα ξίφη τους. Για να λάβει απάντηση έδωσε προθεσμία δέκα ωρών.

Σημειώνεται πως η εν λόγω εξέλιξη των γεγονότων είχε τρομοκρατήσει τον Βενιζέλο, ο οποίος περίμενε κατάληψη της πόλης το απόγευμα της 25ης – αλλά πληροφορήθηκε τα περί διαπραγματεύσεων και προθεσμιών. Φοβούμενος κατάρρευση της πολιτικής του και σύνορα στον Αξίο, απέστειλε νέα τηλεγραφική διαταγή προς τον Κωνσταντίνο:



«Αρχηγόν στρατού: Παραγγέλεσθε να αποδεχθήτε την προσφερομένην υμίν παράδοσιν της Θεσσαλονίκης και να εισέλθετε εις ταύτην άνευ χρονοτριβής. Καθιστώ υμάς υπεύθυνον δια πάσαν αναβολήν, έστω και στιγμής»

Ωστόσο, η άποψη του Κωνσταντίνου ήταν διαφορετική, καθώς έδινε προτεραιότητα στην εξουδετέρωση της μαχητικής ικανότητας της τουρκικής δύναμης που είχε απέναντί του:

«Εγώ οφείλω προ παντός άλλου να καταστήσω ακίνδυνον τον απέναντί μου τουρκικόν στρατόν» ήταν η δήλωσή του στους προξένους.

Σε κάθε περίπτωση, η απάντηση του Ταχσίν Πασά δεν άργησε να έρθει, καθώς σύντομα κατέφθασε έγγραφο στο οποίο αναφερόταν ότι οι όροι του Κωνσταντινού είχαν γίνει αποδεκτοί, με τον Διάδοχο να αποστέλλει τους αξιωματικούς του επιτελείου του, Βίκτορα Δούσμανη και Ιωάννη Μεταξά, στην πόλη για την υπογραφή των σχετικών πρωτοκόλλων, που περιελάμβαναν την παράδοση της πόλης και του τουρκικού στρατού- δύναμης 26.000 ανδρών, με 70 πυροβόλα, 30 πολυβόλα και 1.200 ζώα.



Ο Ταχσίν Πασάς υπογράφει την παράδοσι τῆς Θεσσαλονίκης

Ο Κενάν Μεσαρέ [1] ήταν ο γιος του Πασά και ως υπασπιστής του έγραψε στα γαλλικά από κοινού με τον Ι. Μεταξά και τον Β. Δούσμανη, τους δέκα όρους για την παρά-

[1] Ο Κενάν Μεσαρέ γεννήθηκε στα Γιάννενα και σπούδασε στην σχολή Γαλατά Σεράι της Κωνσταντινούπολης. Ο πατέρας του Χασάν Ταχσίν Πασά ήταν ανώτερος αξιωματικός του στρατού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και, στον 1^ο Βαλκανικό πόλεμο, Διοικητής της 8ης Στρατιάς του Αυτοκρατορικού Οθωμανικού Στρατού της Μακεδονίας.

Ο Κενάν Μεσαρέ υπηρέτησε ως υπασπιστής του πατέρα του τον οποίο ακολούθησε στις διάφορες στρατιωτικές μετακινήσεις του σε ολόκληρη την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ήταν παρών κατά την υπογραφή της παράδοσης της Θεσσαλονίκης το 1912, στο Διοικητήριο. Μιλούσε άπταιστα αλβανικά, τουρκικά, περσικά, αραβικά, γαλλικά και ελληνικά.

Μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας παρέμεινε στη Θεσσαλονίκη και πήρε την ελληνική υπηκοότητα. Το 1934 παντρεύτηκε την Γιαννιώτισσα Ραφέτ, κόρη Μουσταφά Πασά και εγκαταστάθηκε μόνιμα στα Γιάννενα. Όταν πέθανε, θάφτηκε, σύμφωνα με την επιθυμία του, στο αλβανικό νεκροταφείο Τριανδρίας στη Θεσσαλονίκη.

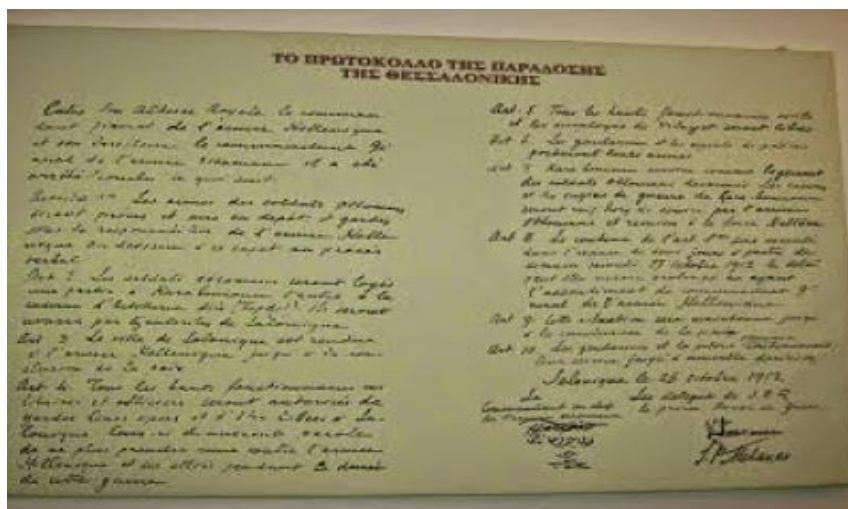
Ο Κενάν Ταχσίν Μεσαρέ αποτύπωσε στα έργα του τοπία της Λίμνης των Ιωαννίνων, ζωγράφησε διάφορα πορτρέτα και υπήρξε ο εικονογράφος της απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης και των Ιωαννίνων το 1912-13 ενώ μετά δούλεψε για τη χαρτογράφηση των νέων συνόρων της Ελλάδας.

Συνήθιζε να χαρίζει έργα του και για το λόγο αυτό πολλά βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές ενώ πολλοί από τους πίνακές του χάθηκαν κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου.

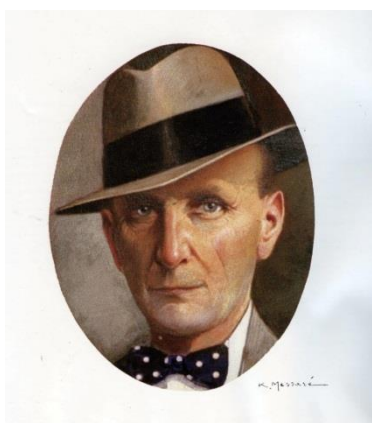
Ο Κενάν Μεσαρέ, η Θάλεια Φλωρά – Καραβία, ο George Scott, ο Γεώργιος Ροϊλός, ο Περικλής Λύτρας, ο Γεώργιος Στρατηγός και ο Λυκούργος Κογεβίνας είναι οι ζωγράφοι των βαλκανικών πολέμων 1912 – 1913. Μεταξύ αυτών δίκαια ο Κενάν Μεσαρέ θεωρείται, μαζί με την Θάλεια Φλωρά – Καραβία, ως κορυφαίος.

Οι πίνακες του Κενάν Μεσαρέ που αφορούν στον αγώνα του Μπιζανίου και στην απελευθέρωση των Ιωαννίνων εκτίθενται στο Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων στο Εμίν Αγά. Τα έργα αυτά, σύμφωνα με την μαρτυρία του γιού του Σαχίν – Σέργιου (Ινη) Μεσαρέ, δημιουργήθηκαν μετά το 1935 βάσει των περιγραφών τρίτων προσώπων, μιας και ο ζωγράφος δεν ήταν αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων.

δοση της Θεσσαλονίκης. Ο αξιωματικός του τουρκικού στρατού και οι δύο Έλληνες επιτελικοί έβαλαν στο πρωτόκολλο της παράδοσης τις υπογραφές τους.



Η μαρτυρία του εγγονού του Ταξίν Πασά



Ο υιός του Κενάν Μεσαρέ και εγγονός του Ταξίν Πασά Ίνης Μεσαρέ, ζει σήμερα στα Εξάρχεια. Είναι φυσικά Έλληνας υπήκοος και έγινε χριστιανός για να παντρευτεί την αγαπημένη του, καθώς τα χρόνια του νεανικού τους έρωτα, δεν υπήρχε πολιτικός γάμος.

Σε συνέντευξή που παραχώρησε στη Μηχανή του Χρόνου, μεταφέρει τη μαρτυρία του πατέρα του για ένα γεγονός που θα άλλαζε για πάντα τη μοίρα της Θεσσαλονίκης.

(...) Λίγες ώρες μετά την είσοδο του ελληνικού στρατού στην πόλη ο Βούλγαρος πρέσβης Σταντ Σιεφ συνάντησε τον Χασάν Ταξίν, που τον συνόδευε ο γιος του, και ζήτησε ευθαρσώς να υπογραφεί πρωτόκολλο παράδοσης της πόλης και με τον βουλγαρικό στρατό. Οι Βούλγαροι απαίτησαν την Θεσσαλονίκη από τον τελευταίο Οθωμανό Πασά, αλλά αυτός τους απάντησε «νικήθηκα από Έλληνες και σε εκείνους παραδίδω την πόλη». «Ο πατέρας μου το θεώρησε μέγιστο θράσος. Ο παππούς παρέμεινε πιστός στη στρατιωτική του τιμή και αρνήθηκε», μας λέει ο κύριος Μεσαρέ. Όμως οι Βούλγαροι δεν είχαν πει την τελευταία τους λέξη. Ο πρεσβευτής παρουσίασε στον Κενάν Μεσαρέ το έσχατο μέσο πειθούς που διέθεταν: μια επιταγή αγγλικής τράπεζας, όπου αναγραφόταν ένα τεράστιο ποσό. Ο Χασάν Ταξίν απάντησε ως στρατιωτικός: «Εμείς πολεμήσαμε με τους Έλληνες επί 20 μέρες. Βούλγαρους στρατιώτες δεν συνάντησα πουθενά. Νικήθηκα από Έλληνες και σε εκείνους παραδίδω την πόλη. Πώς τολμάτε να μου ζητάτε να υπογράψω πρωτόκολλο και με εσάς». Οι Βούλγαροι δεν τους συγχώρησαν ποτέ τη στάση του. Αργότερα, όταν είχαν την ευκαιρία, λεηλάτησαν το σπίτι του και τρομοκράτησαν την οικογένειά του (...)



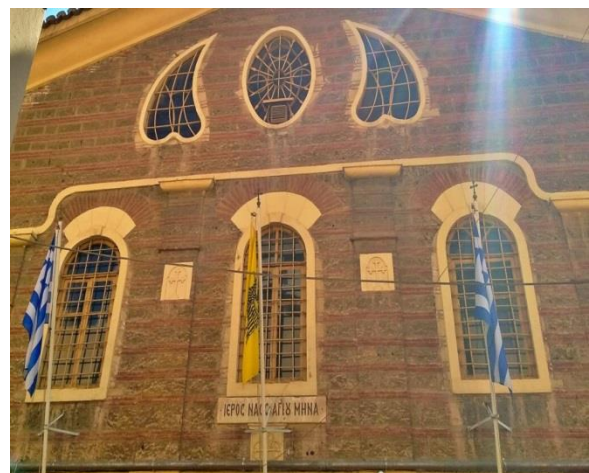
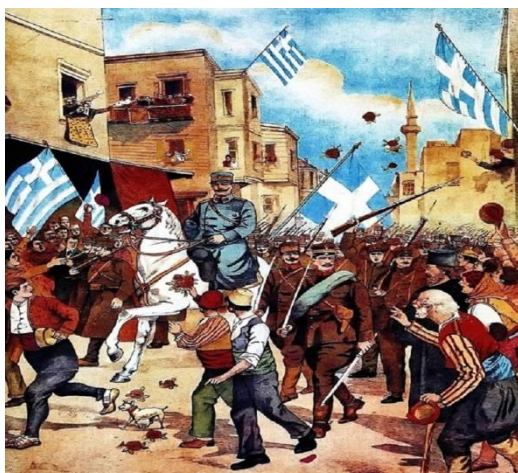
Τελικώς το πρωί της 27ης Οκτωβρίου 1912 εισήλθε στην πόλη ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Δαγκλής και εγκαταστάθηκε στο Διοικητήριο, ενώ ο Ίων Δραγούμης με τον μακεδονομάχο Λοχαγό Αθανάσιο Εξαδάκτυλο και δύο τάγματα ευζώνων και ύψωσαν την ελληνική σημαία στο Διοικητήριο, ενώ οι υπόλοιπες ελληνικές δυνάμεις άρχισαν να λαμβάνουν θέσεις στα υψώματα γύρω από την πόλη.



Το όραμα του Παύλου Μελά του πρώτου Αρχηγού και Πρωτομάρτυρα του Μακεδονικού Αγώνα, να δει να κυματίζει η Ελληνική σημαία να κυματίζει στον Πύργο της Θεσσαλονίκης έγινε πραγματικότητα.



Παράλληλα, ελληνικές μονάδες εισέρχονταν στην πόλη και λάμβαναν θέσεις γύρω της. Στις 11 το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1912 ο Κωνσταντίνος εισήλθε με το επιτελείο του στη Θεσσαλονίκη και το μεσημέρι έγινε πανηγυρική δοξολογία στο ναό του Αγίου Μηνά.



Την ίδια μέρα, κατέφθασαν έξω από τη Θεσσαλονίκη και οι Βούλγαροι, όμως για τους γείτονες ήταν ήδη αργά.

Ο επικεφαλής της μεραρχίας τους στρατηγός Τεοντορόφ ζήτησε να εισέλθει στην πόλη για να στρατοπεδεύσει.

Εισέπραξε την αρνητική απάντηση του Κωνσταντίνου και ύστερα από διαπραγματεύσεις, επιτράπηκε να μπουν στην πόλη για ολιγοήμερη ανάπαυση δύο τάγματα με επικεφαλής τους βούλγαρους πρίγκιπες Βόρι και Κύριλλο.

Επικράτησε, όμως, σύγχυση και τελικά εισήλθε στη Θεσσαλονίκη ένα ολόκληρο βουλγαρικό σύνταγμα, γεγονός που εκνεύρισε τον Βενιζέλο.

Οι Βούλγαροι δήλωναν εμφαντικά παρόντες στις εξελίξεις στη Μακεδονία.

Ο σπόρος του Β' Βαλκανικού Πολέμου είχε ριχτεί.

Στις 29 κατέφθασε και ο βασιλιάς Γεώργιος.



Η Θεσσαλονίκη ήταν πλέον ελεύθερη και Ελληνική πάλι.

Έτσι άνοιξε ο δρόμος για την απελευθέρωση και των υπόλοιπων ελληνικών περιοχών, Ηπείρου, Μακεδονίας και Θράκης, οι οποίες περιήλθαν, μετά από σκληρούς αγώνες και θυσίες, στους κόλπους της Μητέρας Ελλάδος.

«Η Σαλονίκη που έσβηνε / με του καιρού το διάβα / καντήλι που τρεμόφωτο για λάδι λαχταρά, / από βραδύς κοιμήθηκε δυστυχισμένη σκλάβα / και την αυγούλα ξύπνησε αρχόντισσα κυρά» (Ιωάννης Πολέμης).



Άπό τή μεγαλειώδη παρέλαση στή Θεσλίκη μετά τήν άπελευθέρωση.

ΠΗΓΕΣ:

- Βικιπαίδεια
- Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-13
- ΙΩΛΚΟΣ Εκδόσεις
- Διαδίκτυο